

(Ne)spregledano iz Prirodoslovnega muzeja Slovenije

DLAKAVI NOSOROG V SLOVENIJI, KONČNO!

Besedilo in foto: Matija Križnar

Lansko poletje je v Prirodoslovni muzej Slovenije zašel betežen gospod in v roki držal večji zob. Že takoj ob pogledu na zob smo predvidevali, da pripada večjemu, verjetno ledenodobnemu sesalcu. Nismo se zmotili, toda še večje presenečenje nas je čakalo, ko smo ugotovili, da pripada dlakavemu nosorogu (*Coelodonta antiquitatis* (Blumenbach, 1799)). Ostanek zoba smo pripisali zgornjemu levemu četrtemu ličniku (premolarju) dokaj mladega nosoroga.

Poleg te izjemne paleontološke vrednosti se je za zobom skrivala tudi osebna zgodba, ki se je dogajala že daljnega leta 1949. Takrat je bil najditelj v delovnem taborišču Strnišče pri Ptuj (danes del Kidričevega) in je med delom v bližnjem peskokopu zob odkril nekaj metrov globoko v dravskem produ. Tako smo dobrih sedem desetletij čakali še na zadnji ostanek hladnodobnih sesalcev pri nas, kamor sodita še mamut in severni jelen. Zagotovo pa zob dlakavega nosoroga iz prodne jame sodi med dragoceno paleontološko dediščino na Slovenskem.

Zob dlakavega nosoroga (*Coelodonta antiquitatis*) iz prodne jame pri današnjem Kidričevem na Dravskem polju (pogled od zgoraj in s strani). Velikost četrtega ličnika je približno 42 x 47 x 48 mm.

ZBIRKA VELIKEGA LEŠČURJA: PRIČEVANJE O OGROŽENI VRSTI

Besedilo in foto: Tea Knapič

Veliki leščur (*Pinna nobilis*) je endemična školjka v Sredozemskem morju. Čeprav je v preteklosti skoraj izumrl zaradi prekomernega nabiranja za prehrano, športni ribolov in okras, se je po uvedbi varstvenih ukrepov v osemdesetih letih prejšnjega stoletja njegova populacija občutno povečala. Vendar se je ta uspešna zgodba naravovarstva v zadnjih letih prelevila v tragičen primer množičnega pogina. Glavni povzročitelj je zajedavec *Haplosporidium pinnae*, ki je opustošil populacijo velikega leščurja po celotnem Sredozemskem morju, vključno s slovensko obalo, kjer smo množičen pogin začeli opazovati v letu 2020.

Prirodoslovni muzej Slovenije je prepoznal nujnost ohranjanja in dokumentiranja te ogrožene vrste ter pridobil dovoljenje za zbiranje lupin poginulih velikih leščurjev. Dragocena zbirka, ki je vključena v Študijsko zbirko konhilij, trenutno obsega 86 evidentiranih enot lupin, zbranih pri nas po pričetku množičnega pogina, ter vključuje primerke vseh starosti, nabrane vzdolž celotne slovenske obale, in se še dopolnjuje.

Pomen te zbirke je večplasten. Znanstvenikom omogoča raziskovanje vzrokov in posledic masovnega pogina ter analizo bioloških in okoljskih dejavnikov, ki so prispevali k propadu vrste. Poleg tega služi kot neprecenljiv arhiv naravne dediščine, saj predstavlja dokumentacijo vrste, ki je na robu izumrtja. Del zbirke je v muzeju na ogled javnosti v okviru razstave Biološka vitrina četrtertletja, kjer obiskovalce osvešča o usodi te vrste in pomenu njenega ohranjanja.

Zbirka velikega leščurja ni zgolj zbirka lupin, temveč je pomemben opomin na krhkost naravnega sveta in pomen trajnostnega ravnanja z našimi naravnimi viri. Ali bomo velikega leščurja še lahko občudovali v njegovem naravnem okolju, bo pokazal čas, a ta zbirka bo zagotovo ostala priča njegovemu obstoj. ✨

Na terenu nabrane lupine poginulih velikih leščurjev je treba pripraviti za trajno hranjenje v muzejskih zbirkah, kar vključuje spiranje, razsoljevanje in sušenje. Prikazan je del zbirke, nabrane avgusta 2020 v Bernardinu, ki je v postopku razsoljevanja.